

CSUTAK GABRIELLA

MIRE VÁR A MACSKABÁRÁNY?

ÉS, LIII. évfolyam 35. szám, 2009. augusztus 28.

Selyem Zsuzsa: *Mire vársz.* Bookart Kiadó, Csíkszereda, 2009. 146 oldal, 2980 Ft

„Berlin akkor vált számára valóságos várossá, amikor megtudta, Matern úgy járt az utcáin, hogy minden telefonfülkébe belépett volna, hogy felhívja őt. Maga előtt látta a férfit, amint lelassít, tesz néhány lépést a фуlke felé, aztán hirtelen el." A berlini töredéknő úgy bolyong az idegen városban, hogy bolyongásának látszólag összeegyeztethetetlen szálaiból fonja egyre valóságosabbá a maga városát. A jegyese elől menekülő Kierkegaard töredékei, az összetört Dávid-csillag alakú Zsidó Múzeum földalatti tengelyei, egy régi barát lehajtott fejű hallgatása és a bombázások utáni állapotában megőrzött szentély nélküli templom egyenértékű motívumokként jelenik meg. A szöveg rostjait összetartó valóságteremtő mozzanat ez esetben a szeretett férfi hiánya, de a többi szöveg is valamilyen hiány markáns jelenléte mentén artikulálódik, legyen szó párkapcsolatról, apa-anya, szülő-gyerek viszonyról vagy tágabb társadalmi összefüggésekről.

A szövegekben szereplő nők számára a szerelem magányos élmény, amely átszövi a mindennapi élet legapróbb mozzanatait is: jelen van egy szappanbuborékban, az idő relativitásában vagy egy hajléktalan által elcsent almában. A szeretett férfi viszont hol házasságtörő férj, olyan, aki egyenesen kedvességgel beszélget az emberekkel, miközben „sem be nem mutatja a lányt, sem nem engedi el a nyakát", hol házvezetőnőt tartó, despotikus katolikus pap, aki féltékenységi rohamában kiheréli a közös ajándékként kapott macskabárányt. A Kafkától kölcsönzött hibrid állat motívuma magába sűríti azon lényegi vonásokat, amelyek a szövegekben megjelenő nőalakokat is jellemzik: magány, belső vívódás és kiszolgáltatottság. Ez a hangoltság végül mégis a jelenségek tárgyilagos tudomásulvételén alapuló, pátoszmentes megbocsátásba fordul. Nem véletlen, hogy a báránymotívum az egymás iránti teljes értetlenségben őrlődő apa és anya viszonyának megjelenítésekor is felbukkan. Miután az apát nyilvánosan megalázzák, és ez feleségből nemhogy együttérzést, de sértett dühöt vált ki, alkoholtól és szégyenkezéstől álomba zuhan. Álmában síró bárányokon gázol át, hogy eljusson az oltárig, ahol meg kell kötnie régóta pokolra kívánt házasságát. A sürgető feleség szájából hangzik el a kötet címéül választott kérdőjel nélküli „Mire vársz". Egyértelmű, hogy valójában nincs mire várni: a figyelem és a jelenségek megbocsátó tudomásulvétele az egyetlen járható út, ami akár azzal a korántsem lebecsülendő eredménnyel is járhat, hogy valaki kinéz az ablakon, és azt gondolja, hogy a reggelek szépek.

A történelmi események tematizálása egy sajátos periferikus perspektívából történik, a szereplőknek nincs adekvát tudásuk a múltbéli történelmi eseményekről, de azok a történések sem átláthatóbbak számukra, amelyeknek elvileg részesei vagy legalábbis kortársai. Két férfi

sörözés közben a tengert bámulva a román-magyar barátság mellett igyekszik érvelni, annak történelmi hagyományaira hivatkozva, közben összekeverik az ötvenhatos és a hatvannyolcas eseményeket. Egyikük később rájön a tévedésre, de az egésznek nincs különösebb jelentősége, a szövegben csupán a legjelentéktelenebb tárgyak jelenléte megkérdőjelezhetetlen tény: a tengerparti homokban heverő műanyag flakonok, gyufaszálak, kupakok és dinnyehéjak és persze egy szotyit gyártó cég reklámja. Hasonló a helyzet a Ceaușescu házaspár tévében többször levetített meggyilkolása után játszódó történet esetében is. A hirtelen jött nagy szabadság mindenekelőtt háromhetes részeg bulizásként konkretizálódik a főhős életében, majd egy Audi megvásárlásának reményében Bécsbe utazik, hogy eladjon egy gobelint, amiről természetesen utóbb kiderül, hogy értéktelen. Legjellegzetesebb nyugati élménye pedig az, hogy nem találja a WC-lehúzókat egy Bukarestről elnevezett bécsi vendéglőben. Ezek a látszólag mellékes események sokat elárulnak az adott időszakról és az átlagember történelemhez való viszonyáról. Úgy tűnik, mások konstruálják meg számára utólag a történelemben betöltött szerepét. Az egyén ebben a vonatkozásban is, akárcsak a magánéletében magányos és kiszolgáltatott, mint egy macskabárány. A szerző publicisztikai írásaiban is foglalkozik a kérdéskörrel, amelyekből szintén a könyvhétre jelent meg egy válogatás a Koinónia Kiadónál *Erdei politika* címen.

A hiányt körülölelő történetek egy olyan szövegfolyamban bontakoznak ki, amely megőrzi egységességét, miközben különböző nyelvi regisztereket szólaltat meg a költészettől a köznapi szlengen át a filozófiai értekezésig. Egészen magától értetődően keveredik az irónia Pascal, Pilinszky és József Attila intertextusokkal vagy a kapcsolatok kiüresedett állapotát felmutató társalgási közhelyekkel. Ugyanakkor a szöveg cseppet sem szószátyár, némelyik precízen megszerkesztett mondat Láng Orsolya illusztrációival kiegészülve önálló műként is megjelenik a kötetben. A rajzok úgyszintén humorosak és pontosak, miközben egy újabb síkon nyitják meg és költik tovább a szöveg világát.

Selyem Zsuzsa számos kortárs irodalommal foglalkozó tanulmány, esszé szerzője. Szépirodalmi kötete *9 kiló. Történetek a 119. zsoltárra* címen jelent meg 2006-ban németül, majd a 2007-es magyar kiadással részt vett az elsőkönyvesek fesztiválján. Jelen kötet szövegei több vonalon is továbbviszik a szerző első regényének motívumait és stílári kísérleteit, lezárásként viszont olyan kisprózákat olvashatunk, amelyeket éppen a letisztult forma tesz erőteljessé és egyedivé.